

Újjáalakult az MTA Erdészeti Bizottsága

A Magyar Tudományos Akadémia vezetésének megújulásával párhuzamosan újjáalakult az MTA Agrártudományok Osztályán belül az Erdészeti Bizottság is. A tudományos minősítéssel rendelkező szakemberekre kiterjedő titkos szavazás eredményeképpen az Erdészeti Bizottságnak 20 tagja van. Elnökéül *Mátyás Csabát* választották meg. Tagok: *Bondor Antal, Danszky István, Herpay Imre, Járó Zoltán, Keresztesi Béla, Király László, Kovács Jenő, Kóhalmy Tamás, Majer Antal, Magyar János, Márkus László, Pagony Hubert, Rédei Károly, Solymos Rezső, Szodfridt István, Szontagh Pál, Tóth Béla, Újváriné Jármay Éva, Winkler András.* Az ugyancsak megválasztott *Szónyi László* és *Madas András* nem vállalták a tagsággal járó feladatokat.

Az Erdészeti Bizottság a jövőben a minisztériumi irányítástól függetlenül, az MTA szervezeteként tevékenykedik. Ennek megfelelően megváltozott szervezeti formában is fog működni. Az 1990. december 7-én hozott határozat szerint az albizottságok számát kettőre korlátozták: az Erdő- és Vadgazdálkodási Albizottság elnöke *Bondor Antal*, a Faipari Albizottság elnöke *Winkler András* lett.

Az MTA Erdészeti Bizottsága jövőbeni tevékenységi körét és feladatait *Mátyás Csaba* megnyitó előadásában fejtette ki, amelynek rövidített változatát a következőkben adjuk közre.

GONDOLATOK AZ MTA ERDÉSZETI BIZOTTSÁGÁNAK FELADATAIRÓL

A közéletben gyakran hangzik el a vád, hogy a múlt rendszerben a szakmai vezetés semmibe vette a tudományos testületek véleményét, s ez számos hibás döntés meghozatalát eredményezte. Ágazatunk esetében ezzel szemben mindvégig szoros volt a kapcsolat az MTA-MÉM Erdészeti Bizottság és az Erdészeti és Faipari Hivatal között: a felső vezetés folyamatosan igényelte a Bizottság szakmai támogatását. Az FM Erdészeti és Faipari Főosztályának új vezetése is támaszkodni kíván a szakmai elit véleményére; nemrég megalakított szakértői bizottságaiban tagjai közül többen tevékenykednek. Felmerül a kérdés, hogy ilyen körülmények között egyáltalán szükség van-e egy külön akadémiai bizottságra, és ha igen, milyen jellegű tevékenységet kellene folytatnia?

Azzal, hogy a továbbiakban a testület, mint MTA Bizottság, nem pedig mint MTA-MÉM Bizottság fog működni, a közvetlen tanácsadási, döntéselőkészítési tevékenység nem képezheti feladatát. Ettől függetlenül nem férhet ahhoz kétség, hogy mindenfajta tudományos tevékenység életelme a szakmai-gyakorlati háttér nyilvánossága.

A feladatkör megválaszolásához előzőleg tisztázni kell az alap- és alkalmazott kutatás, valamint a felsőoktatás pozícióit. Az egyetemi oktatás és a kutatóintézeti tudományos tevékenység mesterséges, és hatásában igen negatív különválasztására gondolok, amelyet valamennyi szovjet befolyás alá került országban bevezettek. Ez mindaddig nem tűnt fel, amíg az egyetemeket a tervezettség irányzatait végrehajtó diplomagyáraknak tekintették. A közeljövő kíméletlen változásai nemcsak a tekintetben lesznek ébresztő hatásúak, hogy a végző mérnökök a piaci kereslet-kínálat alanyaivá válnak, hanem abban is, hogy szellemi életünk nyitottá válásával az egyetemi képzés módja és szintje is nemzetközi mértékűnek lesz kitéve. A kutatás jelenlegi profilja is felülvizsgálatra szorul amiatt, hogy a kutatásban, az erdészeti tudományban súlyponteltolódás körvonalai rajzolódni kezdnek. Ennek okai részben globális, részben regionális tényezőkre vezethetők vissza, amelyek miatt az erdőgazdálkodás problémaköre megszűnt egy eléggé korlátozott szakmai „beltenyészet” belügye lenni, és végül is örvendetes módon társadalmi kérdésé válik. Emiatt az erdőgazdálkodás erdőgazdasági és „szolgáltató” szerepe gyengül az erdő erőforrásai és javai megőrzésének igényével szemben. A tartamos erdőgazdálkodás fogalma így az erőforrások sokoldalú tartamosságára (az angol szakirodalomban: multiple resource sustainability) bővül, amely a fatermesztés mellett nem csak a termőhelyi potenciál, az üdülési érték és a védelmi funkció fenntartását foglalja magában, hanem a víz- és levegőminőség, a flóra és a fauna faji és genetikai sokfélesége, a biotóp minősége megőrzését is.

Hazánkban és az egész kelet-európai régióban kutatási igény- és súlyponteltolódásra számíthatunk amiatt, hogy az általános gazdasági szerkezetváltás keretében jelentős átrendeződés jelei mutatkoznak az erdészeti-faipari szektoron belül is. A feltehetőleg visszaszoruló nagyvállalati vertikumok helyett egy széttagoltabb,

kevésbé koordinálható, ugyanakkor a gazdálkodási függetlenséget feladó üzemi háttérrel kell számolnunk. Nem hanyagolhatók el a regionális szempontok között a piaci orientáció változásából adódó következmények. Az új piaci feltételek az erdőgazdálkodási és faipari tevékenység gazdaságosságát, és egyáltalán kivitelezhetőségét keményen meg fogják kérdőjelezni. Mindez az erdészeti tudományok, kutatás és felsőoktatás helyzetét nem hagyja érintetlenül.

Mind a szakoktatásban, mind a kutatásban, fejlesztésben a tudományos tevékenység megerősítése, a nemzetközi szinthez való felzárkózás jelenti a kiutat. Amint a közvetlen nemzetközi kutatási kommunikáció és verseny feltételei a tudományos szférát is eléri, tarthatatlanná válnak a látszólag gyakorlatias, de sokszor nagyon is felszínes, tudományos megalapozottságot nélkülöző programok, amelyek az eredményt elfogadó fórumok igénytelenségének, esetenként a személyes összefonódásoknak köszönhetik létüket.

A látszattudomány művelésének csak akkor szabhatunk gátat, ha minden eszközzel arra törekszünk, hogy visszaállítsuk az igazi tudomány becsületét. Ez közvetlen adminisztratív beavatkozással nem érhető el. Szükség van olyan fórumra, amelyik nagyon tudatosan törekszik a követelményszint emelésére, amely integrálja a különböző intézményekben erre alkalmas potenciált és segíti a tudományosan megalapozott tevékenység elismerését.

Mindezek alapján a következőkben foglalhatók össze az MTA Erdészeti Bizottság céljai:

- a bizottság ne tekintse elsődleges feladatának az éppen aktuális szakmai kérdések megoldását; a szakmai véleményformálásban törekedjen az objektív, tudományos alapokon nyugvó szempontok érvényesítésére;
- a bizottság vállalja fel a tudományos munka kon-

cepcionális irányítását és gyakoroljon ilyen értelemben felügyeletet a kutatási tevékenység felett, elsősorban a kutatás és oktatás hosszú távú eredményességét tartva szem előtt;

- a bizottság fórumai segítsék elő a tudomány művelését és alkalmazását, teremtsenek követelményszintet, amely orientálja a kutatásban, oktatásban dolgozókat. Ennek egyik eszköze a tudományos minősítés felügyelete, a szakmai utánpótlás kinevelése;

- a bizottság segítse elő a felsőoktatás és a kutatás természetellenes szétválasztásának megszüntetését, az egyetemi és kutatóintézeti tudományos munka integrálását anélkül, hogy az egészséges verseny és a kutatás önállósága csorbát szenvedne;

- a bizottság támogassa az interdiszciplináris kapcsolatok fejlesztését a rokon tudományterületekkel, mindenfajta szakmai és tudományos elzárkózás elkerülése végett.

Az előttünk álló, egészen bizonyosan sok nehézséget rejtő és válságos időszakban akármelyik kívánság megvalósítása sem lesz könnyű. Meggyőződésem azonban, hogy más út nincs. Befejezés helyett álljanak itt *Wilhelm von Humboldt* pontosan 180 évvel ezelőtt papírra vetett gondolatai a tudományos megalapozottság fontosságáról: *„Mihelyt szakítunk azzal, hogy a szó valódi értelmében a tudományt kutassuk, vagy azt képzeljük, hogy azt nem a szellem mélységében szükséges megteremtünk, hanem elégséges extenzív módon gyűjtögetni, egymás mellé sorakoztatva az adatokat, úgy visszavonhatatlanul és örökre elveszett minden a tudomány számára, ugyanis a tudomány, ha sokáig így folytatjuk, elillan, oly módon, hogy még a nyelvet is mint üres hüvelyt hagyja hátra, és azzal elveszett az állam számára.”*

Dr. Mátyás Csaba

Koronaritkulásra is kiterjesztették a rendszeres nagyterfélértározást Ausztriában és ebből következtetnek a faállományok egészségi állapotára. Az 1985 és 1990 közötti adatok azt mutatják, hogy a náluk legfontosabb lucosok állapota az utóbbi években fokozatosan javult. Az utolsó megfigyelések szerint már csak 20% a különböző mértékben megritkult korona. Az erdeifenyő 43%-kal stagnál. Egyre romlik a tölgyek helyzete: amíg 1985-ben még 54% volt az egészséges, ez 1990-re nagyjából egyenletes ütemben 26%-ra romlott.

(ÖFZ 1990. 11. Ref.: Jérôme R.)

Ökológiai kérdések ökonómiai kezelésére német mintára intézet (Institut für ökologische Wirtschaftsforschung) alakult Bécsett. Nyilvános bemutatkozásán számos erdész szakember is megjelent. Az intézet egyesek, vagy intézmények megrendelésére a témakörébe vágó kutatást és ilyen kérdésekben hivatalos állásfoglalást is vállal. Berlieni elődje öt éves fennállása alatt állítólag érdekes eredményeket mutat fel. Talán választ kaphatunk arra is, hogy mennyit érnek az erdő szolgáltatásai.

(ÖFZ 1990. 11. Ref.: Jérôme R.)

Mikor fogunk európai módon kereskedni?

– avagy: Jó estét, Mr. Campbell!

Tavaly járt nálunk az ENSZ Európai Gazdasági Bizottsága szervezésében egy tekintélyes erdészeti delegáció.

A londoni nagykövetség kereskedelmi titkára, *Falussy Gusztáv* úr volt szíves megszervezni, hogy az angol Economic Forestry Group vezérigazgatójával egy egész estét kitöltő üzleti tárgyalást folytassunk. A találkozót a vezérigazgató úr kérte – mint mondotta –, szeretné felmérni, hogy melyek azok a lehetőségek, amelyek a megváltozott politikai körülmények között hasznosíthatók.

A szállásukra közel két órás késéssel befutó, de az országjáráson látottakkal módfelett elégedett delegáció csoportjából egy középkorú úr vált ki, és határozott léptekkel jött felénk, szélesre tárt kézmozdulataival jelezve, hogy elnézést kér a késésért, de oly gazdag volt a program... s fő, hogy itt vagyunk, jó estét, Uraim.

Jó estét, *Mr. Campbell!* mi is örülünk... miután tisztáztuk, hogy azonnal tárgyalhatunk.

Mr. Campbell hamar a tárgyra tért. Rövid tájékoztatást kért cégünk, a KERTFORG tevékenységéről, majd ő is vázolta, hogy vezérigazgatósága alá tartozik az angol erdők 25%-ának kezelése. Előzetes információink alapján mindezt tudtuk, de míg a tájékoztató összefoglalót hallgattam, időm volt rá, hogy az elhangzottak alapján kísérletet tegyek arra, hogy felmérjem üzleti szándékait. Hamarosan kiderült, hogy Mr. Campbell alaposan tisztában van lehetőségeivel.

Udvarias puhatolódzásunkra – hogy vajon milyen árua számíthatunk hazájából – megnyugtató, hogy ismerve Magyarország anyagi helyzetét, nem eladni jött, hanem vásárolni. Szeretné – mondotta –, ha mielőbb kilábalna e szimpatikus nép szorult anyagi helyzetéből, s ebben segíteni akar. Mit tudnak adni, mit mondhatok üzletkötőinknek? – kérdezte, olyan hangsúllyal, hogy fenti szándékát illetően nem lehetett kételkedni.

Mivel cégünk jobbra kertészeti és erdészeti szaporítóanyag forgalmazásával foglalkozik, jeleztük, hogy jelentős tételeket tudnánk szállítani tölgyfélékből, akácból, esetleg elegendőfajokból, illetve cserjefélékből.

Campbell úr elmondta, hogy országa erdészeti csemete vásárlásában közvetlenül ugyan nem érdekelt, de ha minőségileg és határidőben a nyugat-európai szabványoknak és szokásrendnek megfelelően tudunk szállítani, szó lehet harmadik országba való értékesítésről. Mindenesetre szükség lenne próbaszállításra, hogy felmérjék a magyar szállítók készségét.

Feszengeni kezdtem, mert eszembe jutott, hogy két évvel ezelőtt hasonló szándékkal egy belga ügyfelünk kért tízezres referenciaszállítást akáccsemetéből. Az ötforintos darabonkénti árért mindössze annyit kértek, hogy 80–100 cm-es legyen az anyag és két helyen legyen összekötve. (Ezt a termelő céggel is közöltük, igaz a kis tételre való tekintettel nem voltunk ott a berakásnál.) Belgiumban, a kamion érkezésekor ott volt kollégám, s szégyenkezve vette tudomásul, hogy az egyéb kertészeti áru közül szinte villával kellett kirakni a szalmaként összekuszálódott akáccsemetéket, amelyek között a 30 cm-től minden méret volt – „természetesen” csak egyszer összekötve a százaz kötegek.

Az angol úr valamit sejtetett, mert közölte, hogy különféle erdei magvak árajánlatát szívesen vennék, az elfogadott nyugat-európai szabványok betartásával. S ezt nyomatékosan kérte. (Határozott igent nem mertem most sem mondani, mert felrémlett, hogy neves erdőgazdaságunktól kért magminta jó hónapos késéssel érkezett meg legutóbb, s a magvak laborvizsgálati eredményeinek hivatalos papírjai is sokszor több hónapos várakozás után készülnek csak el.)

Lehet szó biohumuszról, esetleg bükk fűrészáruról is, igaz ez utóbbiból „csak” 300 m³/év – jó minőségű anyag kell a fognipiskáló alapanyagának – sorolta.

Well, well, Mr. Campbell, bár mint utóbb kiderült, a biohumusz minőségét csak kis tételben tudták garantálni csomagolás nélkül, a szóbanforgó bükkanyag árajánlatára több helyről a mai napig várunk. (Igaz, ez utóbbi tétel azóta tárgytalan lett.)

S míg partnerünk lassan elfogyasztotta a jégkockákkal teli paradicsomlevét, végigpergett előttem sok-sok reklámáció, utólagos minőségi engedmény, árengedmény, késedelmes határidők miatti idegeskedés – igaz mindez a már irányunkban edzett ügyfelekkel.

Kockáztathatjuk-e a ma még sok jó szándékot az igényes kereskedelemhez szokott új piac kiábrándításával, vagy várjunk, míg előbb-utóbb rákényszerülünk, hogy megközelítőleg európai módon kereskedjünk? Ezek a gondolatok kavargtak bennem, miközben vacsorához szólították a vendéget, aki – mint mondotta – jó estét, uraim, várom az árajánlatukat a megbeszéltek szerint.

Jó estét, Mr. Campbell!

Jó reggelt, erdészek!

Pápal Gábor